

An Dara Straitéis Náisiúnta um Fhoréigean Baile,
Gnéasach agus Inscnebhunaithe

2016 - 2021

The National Office for the Prevention of Domestic, Sexual and Gender-based Violence
An Oifig Náisiúnta um Fhoréigean Baile, Gnéasach agus Inscnebhunaithe a Chosc

AN ROINN DLÍ AGUS CIRT AGUS COMHIONANNAIS
DEPARTMENT OF JUSTICE AND EQUALITY

Brollach

Gníomhartha olca dochracha iad foréigean baile agus foréigean gnéasach a bhaineann an bonn de chroídhonnacht a n-íospartach. Níor cheart d'aon duine na gníomhartha olca casta sin a fhulaingt. Ar an drochuair, bíonn tionchar uafásach ag foréigean baile agus gnéasach.

Bheadh sé soineanta a mheas go bhféadfadh na huirlisí measartha srianta atá ar fáil do bheartas poiblí deireadh a chur leis an mian atá ag déantóirí an fhoréigin daoine a ghortú agus cumhacht agus smacht a fheidhmiú. Tá sé fíorshoiléir freisin nach mór dúinn dul i mbun birt chun a oiread is féidir linn a dhéanamh chun dul i ngleic leis na fadhbanna sin. Éilíonn sé sin cur chuige uile-Rialtais.

Sa chéad straitéis náisiúnta um fhoréigean baile, gnéasach agus inscnebhunaithe, tosaíodh ar naisc a thógáil agus a neartú ar fud na hearnála poiblí agus idir an earnáil phoiblí agus an earnáil pobail agus dheonach. Rinneadh gníomhartha fiúntacha a fhorbairt agus a sholáthar. Ní mór dúinn forbairt a dhéanamh ar na bearta tosaigh a rinne na hearnálacha go léir chun obair le chéile faoin straitéis nua seo.

Sa straitéis nua seo, díritear ar ar féidir a bhaint amach, bunaithe ar an taithí agus ar an machnamh ar an gcéad straitéis, agus aird iomlán á tabhairt ar na tosca agus ar na hacmhainní reatha.

Is é an aidhm ná gur cáipéis bheo a bheidh sa phlean gníomhaíochta, rud atá ina chuid dhílis den straitéis seo. Foilseofar tacar leathnaithe gníomhartha agus leanfar ar aghaidh ag athbhreithniú gníomhartha, ag cur leo agus á nuashonrú ar bhonn leanúnach i gcáipéis a cheaptar a bheith ina cáipéis bheo.

Nuair atáthar ag tabhairt aghaidh ar riachtanais na n-íospartach, ag tabhairt dhéantóirí an fhoréigin chun cuntais agus, thar rud ar bith eile, ag déanamh iarracht tuairimí sochaíocha a athrú, táim muiníneach go bhféadfar, leis an straitéis seo, léargas a thabhairt ar na gnéithe bagracha dár sochaí agus roinnt comharthaí dóchais a thairiscint dóibh siúd a ndeachaigh foréigean baile nó gnéasach i bhfeidhm orthu ar bhealach ar bith, bíodh sé go díreach nó go hindíreach.

Frances Fitzgerald TD
An tAire Dlí agus Cirt agus Comhionannais

Réamhrá

Bhí an chéad straitéis náisiúnta um fhoréigean baile, gnéasach agus inscnebhunaithe i bhfeidhm ón mbliain 2010 go dtí an bhliain 2014. Is é Cosc, an Oifig Náisiúnta um Fhoréigean Baile, Gnéasach agus Inscnebhunaithe a Chosc, a d'fhorbair í tar éis comhairliúcháin thar roinnt blianta le geallsealbhóirí ábhartha. Athbhreithníodh an straitéis sa bhliain 2012. Cuireadh tús sa bhliain 2014 leis an athbhreithniú deiridh ar an straitéis agus ar an obair chun straitéis nua a fhorbairt. Is foilsithe anois atá an straitéis seo tar éis dul i mbun idirbheartaíochta le gníomhaireachtaí stáit agus dul i gcomhairle leis an earnáil pobail agus dheonach.

Forbhreathnú ar an straitéis

Tá sé measartha simplí aidhmeanna foriomlána na straitéise seo a chur in iúl. Is mian linn:

- Dearchaí na sochaí a athrú chun tacú le laghdú ar fhoréigean baile agus gnéasach
- Na tacaí atá ar fáil d'íospartaigh agus do mharthanóirí a fheabhsú agus
- Déantóirí an fhoréigin a thabhairt chun cuntais

d'fhonn Éire níos sábháilte a chruthú.

D'fhonn tacú leis na cuspóirí sin, déanfaimid sonraí a bhailiú, taighde a spreagadh agus tabhairt faoi fhaireachán.

Tá ceithre bhunús ag baint leis na gníomhartha:

- Tá gníomhartha fiúntacha ann sa chéad straitéis náisiúnta ar fiú leanúint leo.
- Tá gníomhartha ann ar chomhaontaigh an Rialtas iad nach mór a chur chun feidhme chun cur ar chumas daingniú a dhéanamh ar Choinbhinsiún Chomhairle na hEorpa chun foréigean in aghaidh na mban agus foréigean baile a chosc agus a chomhrac (Coinbhinsiún Iostanbúl).
- Cuirtear gníomhartha ábhartha chun Treoir an AE maidir le híospartaigh a chur chun feidhme ar áireamh freisin.
- Sa deireadh, cuirtear gníomhartha nua a tháinig as an bpróiseas comhairliúcháin chun an straitéis a fhorbairt ar áireamh.

Foréigean gnéasach

In alt a scríobhadh ar éigniú in Éirinn an 18ú haois, tagraíodh do dhlíthe um éigniú ó na blianta 1468, 1613, 1634, 1707 agus 1710. Leagann sé sin béim ar an bhfíric gur aithníodh foréigean gnéasach a bheith ina fhadhb ó thaobh na staire de.

Faoi láthair, táthar ag beachtú an dlí fhairsing um choireacht ghnéasach agus táthar ag cur leis chun forbairtí nua a chur san áireamh, lena n-áirítear cloí le hiarrachtaí an AE an dlí sa réimse seo a chomhordú. Cuid den straitéis seo

iad athruithe ar an dlí um chionta gnéasacha agus athruithe dlíthiúla agus socruithe dlíthiúla i dtaca le ciontóirí gnéis a láimhseáil.

Foréigean baile

De réir an Oxford English Dictionary sa bhliain 2006, baineadh úsáid as an téarma “domestic violence (foréigean baile)” sa bhliain 1891. Ba mar gheall ar na hiarrachtaí a dhéanadh grúpaí ban a bhí i mbun feachtais gur tháinig an tsaincheist chun tosaigh sna 1970í agus ina dhiaidh sin. Ní hé sin le rá gur tharla mí-úsáid dlúthpháirtneirí agus drochíde dóibh den chéad uair um an dtaca sin.

Clúdaítear foréigean i ndlúthchaidreamh le raon cionta faoin Acht um Chionta Neamh-Mharfacha in aghaidh an Duine, 1997. Is leis an reachtaíocht sin freisin a chlúdaítear roinnt gnéithe de chiapadh, de stalcaireacht fhisiciúil, de bhagairtí agus de chomhéigean. Ina n-aonar, is gránna agus gáirsiúil atá gnéithe eile den ghníomh ar a dtugtar smacht comhéigeanach. Is patrún mailíseach é trína ndéantar an t-íospartach a imeaglú agus a chur faoi smacht.

Cuirtear ar áireamh sa straitéis seo comhdhlúthú agus athchóiriú na reachtaíochta um fhoréigean baile agus bearta eile chun póilíníú na saincheiste sin a fheabhsú.

Foréigean inscnebhunaithe

Is é is foréigean inscnebhunaithe in aghaidh na mban ann ná foréigean a dhéantar in aghaidh mná toisc gur bean í nó foréigean a théann i bhfeidhm ar mhná go díreireach. Tugtar le fios in anailís de réir inscne ar fhoréigean gurb amhlaidh go ndéanann foréigean in aghaidh na mban, bíodh sé sa bhaile, idir cairde nó i gcuidreamh geandála nó ina fhoréigean a ndéanann strainséirí é, léiriú agus neartú ar na neamhionannais chumhachta a fhulaingíonn mná i leith fear i ngach sochaí, ár sochaí féin san áireamh.

Sampla míchuibheasach d'fhoréigean inscnebhunaithe is ea an úsáid chórasach a bhaintear as éigniú mar arm cogaidh. Tugtar aghaidh ar an tsaincheist sin in Éirinn mar chuid den dara straitéis náisiúnta de chuid na hÉireann maidir le mná, síocháin agus slándáil. Is as Rún 1325 ó Chomhairle Slándála na Náisiún Aontaithe (UNSCR 1325) ar an ábhar a thagann an straitéis seo, ar straitéis í atá faoi choimirce na Roinne Gnóthaí Eachtracha agus Trádála.

Le blianta beaga anuas, thosaigh pobail na Leispiach, na nDaoine Aeracha, na nDéghnéasach agus na dTrasinscneach (LGBT) ar aitheantas poiblí a thabhairt d'fhoréigean dlúthpháirtneara ina bpobail. Leis sin, tugtar chun solais na saincheisteanna a bhaineann le foréigean agus mí-úsáid idir beirt fhear agus foréigean agus mí-úsáid idir beirt bhan i ndlúthchaidreamh.

Le roinnt mhaith blianta anuas, tá tacadóirí d'fhir a d'fhulaing foréigean baile ag tarraingt aird ar an drochdhóigh atá orthu. Is fíor freisin go bhfuil ionaid éigeandála um éigniú ag tacú le líon beag íospartach is fir.

Leitheadúlacht

De ghnáth, baintear geit as daoine nach bhfuil eolach orthu nuair a fheiceann siad staitisticí leitheadúlachta ó shuirbhéanna náisiúnta agus idirnáisiúnta maidir le foréigean baile agus gnéasach. Rud forleatach is ea taithí ar feadh an tsaoil ar na cineálacha sin foréigin. Is fiú fiosrú a dhéanamh ar shonraí eile, amhail líon na n-orduithe um fhoréigean baile arna n-iarraidh agus líon na dteagmhas foréigin ghnéasaigh arna dtuairisciú do na póilíní. Is fiú fiosrú a dhéanamh ar shonraí eile freisin.

De bharr a chasta atá caidrimh chúisíochta sa réimse seo, coinnítear amshraith sonraí faoi athbhreithniú. Déantar athruithe suntasacha ar an treocht a chur in iúl agus a athbhreithniú agus iniúchtar na cúiseanna molta. Bailítear raon sonraí ar shuíomh Gréasáin Cosc faoin rannán “Research” agus an rogha “What the research tells us” (<http://www.cosc.ie/en/COSC/Pages/WP08000146>).

San am atá thart, rinneadh díospóireacht ar leitheadúlacht an fhoréigin bhaile de réir inscne. Is amhlaidh go dtarlaíonn foréigean gnéasach agus foréigean baile in aghaidh na bhfear mar íospartaigh. Tugtar le fios sna sonraí atá ar fáil faoi láthair gur in aghaidh na mban go mór mór a dhéantar foréigean baile agus gnéasach agus a dhéantar foréigean gnéasach atá níos dochraí ón taobh fisiciúil de.

Luadh go bhfuil contanam foréigin ann i ndlúthchaidrimh. Ar thaobh amháin den chontanam, d'úsáid roinnt fear (agus roinnt ban) foréigean in aghaidh a bpáirtnéara uair amháin agus aithníonn siad, ar cibé cúis, go ndearna siad rud nár mhaith leo a dhéanamh choíche. Ar an taobh eile, is ann don fhoréigean leanúnach níos coitianta a dhéanann páirtneir amháin in aghaidh an pháirtnéara eile thar roinnt mhaith blianta. Is minic a ghabhann raon iompraíochtaí smachtaithe leis sin. Sa deireadh, is ann do roinnt lánúineacha a dhéanann foréigean ar a chéile.

Ní bhaineann an cheist le méid an fhoréigin amháin, áfach. Is dochrach don íospartach atá foréigean nó mí-úsáid ar bith agus is gá freagairt don fhoréigean agus don mhí-úsáid sin ar bhonn chearta an duine.

Is mór a chuimhneamh freisin go bhfuil lear lánúineacha grámhara ann a chaitheann a saol ag tabhairt grá agus meas dá chéile agus a réitíonn na hargóintí agus na haighnis a bhíonn acu gan dul i muintín foréigin riamh.

Cuirtear ar áireamh sa straitéis reatha gníomhartha chun bailiú na sonraí ábhartha a fheabhsú.

Tionchar ar íospartaigh

Braitheann an tionchar atá ag sárú ar dhuine aonair ar chineál an tsáraithe, ar chúinsí an tsáraithe agus ar a athléimní atá an t-íospartach. Cé gur féidir leis a bheith ina chabhair leas a bhaint as taithí na n-oibrithe deonacha, na mball foirne agus na ngairmithe chun na gnáthfhreagairtí a bhíonn ag íospartaigh a chatagóiriú, is gá a chuimhneamh gur duine uathúil atá i ngach íospartach agus go bhfuil a sraith freagairtí féin acu.

D'fhéadfadh go dtiocfadh mothúcháin éagsúla ar íospartaigh foréigin ghnéasaigh, lena n-áireofaí díchreideamh, mairbhití, eagla, easpa cumhachta, náire, samhnas, uiríslíú nó ciontacht. D'fhéadfadh go mbeadh tromluithe nó athchuidí faoin rud a tharla ag íospartaigh agus d'fhéadfadh go mbeadh deacrachtaí acu dul a chodladh. D'fhéadfadh go mbeadh raon siomptóm fisiciúil acu, ar tháinig roinnt díobh as an bhforéigean agus ar eascair roinnt eile díobh as freagairt struis.

Áirítear leis na torthaí ar fhoréigean baile freisin siomptóim fhisiciúla agus braistintí beagmhaithe, éidreorach agus imeallaithe.

Is féidir leis an dá chineál foréigin cur isteach ar an gcumas atá ag an íospartach díriú ar fhaisnéis agus í a phróiseáil, rud ar féidir leis féin dochar a dhéanamh don chumas atá ag an íospartach cúraimí a chomhlíonadh i bhfostaíocht íoctha agus déileáil leis an gcóras ceartais choiriúil.

Ag leibhéal spioradálta, d'fhéadfadh go mbainfeadh an dá chineál foréigin an bonn den chreideamh bunúsach atá ag an íospartach i maitheas an domhain, an tsaoil agus daoine eile. D'fhéadfadh go n-ardóidís ceisteanna doimhne faoi chothroime agus faoi cén fáth a dtarlaíonn drochrudaí do dhaoine maithe.

I gcásanna mí-úsáide leanúnaí baile, cuireadh an chumhacht agus an smacht atá ag déantóir na mí-úsáide ar an íospartach i gcomparáid go meafarach lena anam féin a bheith á chur aige in áit anam an íospartaigh.

Fulaingíonn íospartaigh rud ar a dtugtar íospairt thánaisteach freisin, áit a ngoilleann a n-eispéireas ar an gcóras ceartais choiriúil orthu tuilleadh.

Gné lárnach den straitéis seo is ea feabhas a chur ar na seirbhísí a sholáthraíonn eagraíochtaí stáit agus eagraíochtaí san earnáil dheonach agus pobail d'íospartaigh (féach thíos).

Acmhainní

Is féidir gach ceann de na gníomhartha sa straitéis seo a sholáthar laistigh den leithdháileadh reatha acmhainní. Tá sé sin thar a bheith tábhachtach. Fágann sé gur féidir linn gníomhartha na straitéise a bhaint amach. Taobh thiar den liosta reatha gníomhartha atá leibhéal uailmhéine, ar mó é ná an leibhéal reatha acmhainní. De réir mar a bhíonn tuilleadh acmhainní ar fáil agus mar a thagann deiseanna chun cinn, bíonn gníomhaithe ann atá toilteanach agus ábalta gníomhartha breise a chur ar fáil chun an fhís atá

leagtha amach sa straitéis seo a chur ar aghaidh, is é sin, Éire níos sábháilte a bheith againn.

Cur Chuige Uile-Rialtais

Ní féidir le haon Roinn Rialtais aonair ná aon ghníomhaireacht Rialtais aonair an t-athrú ar fad a bhaint amach a theastaíonn chun feabhas a chur ar an staid maidir le foréigean baile agus gnéasach. Is é sin an fáth a gcuirtear síos ar an straitéis seo mar chur chuige uile-Rialtais. Bíonn gníomhartha sa straitéis á soláthar ag gach gníomhaireacht ábhartha Rialtais.

Cuireadh síos ar an gcéad straitéis náisiúnta mar straitéis uile-Rialtais freisin. Ceann de na ceachtanna a foghlaimíodh ón straitéis sin ba ea gur rud furasta é na focail “cur chuige uile-rialtais” a rá agus a scríobh agus go dtógfaidh sé roinnt blianta é a bhaint amach. Rinneadh a lán dul chun cinn faoin gcéad straitéis ina leith sin, ach tá dúshlán shuntasacha ann sa straitéis reatha go fóill maidir le cur chuige uile-Rialtais a leabú tuilleadh agus a bhaint amach i ndáiríre. Soláthraítear sa straitéis seo an creat trínar féidir leis na príomhghníomhaithe forbairt a dhéanamh ar an gcaidreamh eatarthu agus ar an gcomhthuiscint atá acu ar a chéile chun leas íospartach agus na sochaí araon.

Comhpháirtíocht

Tá ról tábhachtach imeartha ag an earnáil pobail agus dheonach thar na blianta maidir le haird an phobail a tharraingt ar na saincheisteanna seo agus maidir le hathruithe a chur chun cinn sa dlí agus sa chleachtas. Agus leas á bhaint as frása a chum Coimisinéir reatha an Gharda Síochána, tá na hearnálacha pobail agus deonacha ina gcairde riachtanacha de chuid na ranna agus na ngníomhaireachtaí ábhartha Rialtais anois. A bhfuil leis sin, táthar tar éis caidreamh a fhorbairt, comhthuiscint a mhéadú agus roinnt forbairtí tairbheacha a bhaint amach le linn shaolré na chéad straitéise náisiúnta.

Amhail i gcás an chuir chuige uile-Rialtais, áfach, tá cuid mhór le déanamh go fóill chun feabhas a chur ar a éifeachtaí atá an chomhpháirtíocht. Ní bheidh comhthuiscint iomlán ann go deo ar na fadhbanna ná ar na réitigh fhéideartha idir na páirtithe uile. Níor cheart an chomhthuiscint iomlán sin a bheith ann ach oiread. Tá toilteanas ann bogadh ar aghaidh le chéile, áfach.

Is tábhachtach atá an bhéim ar an ról tathanta atá ag an earnáil pobail agus dheonach. Díritear go sonrath i ngníomhartha na straitéise seo freisin ar an ról atá ag an earnáil maidir le seirbhísí a sholáthar, agus é á chistiú go príomha ag an stát.

Faireachán

Is é a bheidh i gceist leis na struchtúir faireacháin don straitéis seo ná coiste faireacháin a bheidh comhdhéanta de gheallsealbhóirí ó gach earnáil a bheith ag obair i gcomhpháirt le chéile agus grúpa sinsearach maoirseachta a bheidh comhdhéanta d'oifigigh shinsearach. Tiocfaidh an dá ghrúpa le chéile dhá uair in aghaidh na bliana. Cuirfear na cruinnithe sin ar siúl i gcomhthráth leis an timthriall faireacháin a bhaineann le gníomhartha faoin straitéis – rud a tharlóidh dhá uair in aghaidh na bliana freisin.

Agus athbhreithniú á dhéanamh aige ar an gcéad straitéis náisiúnta, bhraith ceann de na príomhghrúpaí san earnáil dheonach agus pobail nach raibh i gceist leis an bpróiseas faireacháin ach maorlathas. Bhí easpa rannpháirtíochta ann le tuairisceáin faireacháin freisin, arbh é ab aidhm dóibh na gníomhaireachtaí Stáit a thabhairt chun cuntais maidir leis na gealltanais a thug siad sa chéad straitéis.

Ní bhaineann an phríomhcheist leis an líon cruinnithe a bhíonn ann, ach baineann sí le díriú, le lúth agus le cruthaitheacht na struchtúr faireacháin. San aighneacht dá dtagraítear thuas, ba é an mhalairt a moladh in ionad maorlathais ná

“anailís, measúnú agus athbhreithniú a dhéanamh, ceisteanna a chur, éisteacht le daoine, agus struchtúir agus pleananna a chur i bhfeidhm chun athrú bríoch a bhaint amach.”

Is iad sin na rudaí a theastaíonn ó thaobh faireacháin de. Is féidir leis aird a tharraingt ar an dea-chleachtas agus é a mholadh ar gach bealach. Mar sin féin, is gá dó daoine a thabhairt chun cuntais, cabhrú le baic a shainaithe agus cabhrú le gníomhartha feabhais nó maolaitheacha a aimsiú freisin.

Is é an dúshlán atá ann ná faireachán a dhéanamh go rathúil ar chuid mhór gníomhartha ar fud cuid mhór gníomhaireachtaí. Ní rud furasta é sin. Má tá coiste faireacháin níos freagrúla againn, tabharfar de chumhacht dó grúpaí ad hoc a bhunú nuair is gá chun scrúdú a dhéanamh ar shaincheisteanna ar leith agus tuairisc a thabhairt orthu laistigh de thréimhse ama shainithe sula ndíscaoilfear é tar éis na hoibre sin. Cuirfidh sé sin leis an gcaidreamh agus leis an tuiscint a bunaíodh faoin gcéad straitéis.

Tabharfaidh gníomhartha a bhaineann le sonraí tacaíocht don obair faireacháin.

Beidh sé mar aidhm fhoriomlán leis an bhfaireachán tacú le trí aidhm uileghabhálacha na straitéise a bhaint amach. Breithneofar na trí aidhm sin ceann ar cheann anois.

Dearcthaí na sochaí a athrú

Bealach amháin chun dearcthaí fadbhunaithe na sochaí maidir le foréigean baile nó gnéasach a athrú is ea feachtas feasachta leanúnach a reáchtáil bliain ar bhliain, agus leas á bhaint as fógraíocht ar an teilifís, as fógraíocht ar

an raidió, as fógraíocht allamuigh agus as fógraíocht ar an Idirlíon. Samhlaítear go mbeidh feachtas den sórt sin ar siúl ar feadh sé bliana, faoi réir próisis rialachais a bhaineann le cistiú a chur i gcrích. Samhlaítear freisin go gcuirfean an teachtaireacht in iúl ar bhealach nua tar éis bhliain a trí. Iarrfar tairiscintí le haghaidh an fheachtais agus déanfar meastóireacht tionchair air lena linn.

Is iad aidhmeanna an fheachtais athrú a bhaint amach in iompraíochtaí agus i ndearcthaí fadbhunaithe na sochaí, agus seallaigh a ghníomhachtú d'fhonn minicíocht an chiontaithe a laghdú.

Tá an méid sin mar fhreagairt don ghlaó comhaontach ón gCoiste Stiúrtha Náisiúnta um Fhoréigean in aghaidh na mBan le linn an chruinnithe chun athbhreithniú a dhéanamh ar an gcleachtadh faireacháin deiridh sa chéad straitéis náisiúnta. Cuirfidh sé leis an taithí atá gnóthaithe i roinnt feachtas atá cistithe ag Cosc le blianta beaga anuas. Chomh maith leis sin, bogfaidh sé ar shiúl ón díriú sa mhúscailt feasachta go dtí seo ar rochtain ar sheirbhísí d'íospartaigh.

Beidh oiliúint agus oideachas mar chuid de na gníomhartha faoin gceannteideal seo freisin.

Is é seo chéad aidhm uileghabhálach na straitéise.

Tacú le híospartaigh

Is é dara haidhm na straitéise feabhas a chur ar an tacaíocht atá ar fáil d'íospartaigh. Baineann sé sin go dlúth le tríú haidhm na straitéise – agus aidhm dheiridh na straitéise – maidir le déantóirí a thabhairt chun cuntais. Comhlánaíonn an dá aidhm sin a chéile freisin.

Treoir an AE maidir le híospartaigh atá le teacht i bhfeidhm, gníomhartha chun Coinbhinsiún Iostanbúl a dhaingniú, moltaí sa tuarascáil ó Chigireacht an Gharda Síochána ar imscrúdú coireanna, agus cruthú Tusla (an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach), cuirfidh siad go léir le timpeallacht a fhorbairt ina mbeidh ríthábhacht le feabhas a chur ar sheirbhísí d'íospartaigh. Sa saol mar atá, is gá a aithint go mbeidh íospartaigh foréigin bhaile agus ghnéasaigh ann go fóill agus go mbeidh éileamh ann ar sheirbhísí dá bharr sin. Áirítear leis na seirbhísí sin faisnéis, tacaíocht mhothúchánach, comhairleoireacht, cóiríocht agus atreorú chuig seirbhísí eile.

Is é an Stát a sholáthróidh roinnt de na seirbhísí tosaigh. Beidh ról ríthábhachtach ag an nGarda Síochána agus ag gníomhaireachtaí eile sa chóras ceartais choiriúil agus sna hearnálacha sláinte agus tithíochta freisin. Chomh maith leis sin, is gá aitheantas a thabhairt don rannchuidiú an-suntasach a dhéanann na hearnálacha deonacha agus pobail maidir le seirbhísí a sholáthar d'íospartaigh. Má táthar chun na seirbhísí riachtanacha a fheabhsú, is gá aird a thabhairt ar riachtanais athraitheacha na n-íospartach

agus is gá bheith oscailte do na struchtúir atá ann cheana a athrú de réir mar is gá.

Samhlaítear raon leathan gníomhartha a dhéanamh faoin gceannteideal seo den straitéis.

Déantóirí a thabhairt chun cuntais

Is é tríú haidhm uileghabhálach na straitéise déantóirí a thabhairt chun cuntais. Ós rud é gurb ionann an riachtanas le ceartas agus cothroime a bhaint amach, a mhéid is féidir, agus ceann de na riachtanais phríomhúla atá ag íospartaigh, is croíghné de fhreastal ar an íospartach atá sa déantóir a thabhairt chun cuntais. Freastalaíonn sé sin ar riachtanais na sochaí agus, ar deireadh, bíonn sé chun tairbhe don déantóir san fhadtearma freisin.

Is tríd an gcóras ceartais choiriúil a thugtar déantóirí chun cuntais. I gcás foréigean baile, is trí orduithe arna ndeonú sa chóras ceartais choiriúil a thugtar déantóirí chun cuntais. Samhlaítear sa straitéis seo go ndéanfar athchóiriú dlíthiúil ar an dá chóras sin. Mar aon le pionós a chur ar dhéantóirí, bíonn ról le himirt freisin ag obair chun faireachán a dhéanamh ar chiontóirí gnéis agus iad a chóireáil agus ag cláir do dhéantóirí foréigin bhaile. I líon teoranta cásanna sa réimse seo, is féidir le cleachtais aisiríocha atá deartha go cúramach freastal ar riachtanais na n-íospartach agus na ndéantóirí araon. Tá gach ceann de na saincheisteanna sin cumhdaithe faoi thríú haidhm na straitéise.